

נצבים

1. "בכל דרכיך דעהו"¹

בגמרא ברכות חז"ל מלמדים אותנו "איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורין תלוין בה?"² זו פרשה קטנה בכמות וקצרה, ונראית קטנה, אבל יש לדעת שכל גופי תורה — לא גוף בניגוד לנשמה, אלא כמוכן של כל ממשיות ענינה של תורה — תלוין בה. ואיזו היא? פסוק במשלי: "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחתיך"⁴. פסוק קצר זה כולל כל התורה כולה וכל החיים כולם. "וידעת היום

והשבת אל לבבך"⁵. דעהו, דע את ד', התעמק לדעת אותו, בכל דרכיך, ומתוך-כך הוא יישר כל ארחותיך. 'דרך' ו'אורח' הם שמות נרדפים, אבל ישנה הבחנה ביניהם במשמעות המדויקת: דרך היא דרך גדולה, כוללת, צבורית; אורח הוא שביל פרטי⁶, כפי שמוזכר ב"אורות התשובה"⁷. הדרך מתפצלת להרבה פרטים, עבורם יש הרבה שמות: אורח, נתיב, שביל ועוד. התורה נקראת דרך, כפי שביקש משה רבינו: "הודעני נא את דרךך"⁸. "בכל דרכיך דעהו", קודם-כל תתפוס את דבר ד', בענינים הכלליים, ומתוך-כך תזכה לסייעתא דשמיא לכיוון ארחותיך גם-כן, בכל סיבוכי הענינים האישיים, המשפחתיים ועוד. לפעמים קשה מאוד לברר ענינים אלו, אבל מתוך "דעהו" באופן כללי, תימשך ישירות גם באורחות הפרטיות, בהן הדברים דקים ומסובכים ויש צורך ביותר גבורה מוסרית של "שם ד' אקרא"⁹. שלמות התורה ושלמות המצוות תלויות בכך. אין ענינו לקדש השם למעלה כמלאכים, אלא לקדש שם ד' למטה בתחתיות ארץ. תפקידנו הוא "בכל דרכיך דעהו" ואז "הוא יישר ארחתיך", ותהיה לך סייעתא דשמיא בכל הענינים עלי אדמות. "אדם מקדש עצמו... מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה"¹⁰.

2. פרשה קטנה¹

כך הוא בכל הדברים הגדולים האלוהיים. גם בבית-המקדש, קודש הקדשים הוא קטן בכמות ובעל איכות נוראה. וכן העולם-הבא נברא ביו"ד, שהוא נקודה קטנה, ועולם-זהו נברא בה"א¹¹ בעל התרחבות קיפת לימין ולשמאל. יש דברים המופיעים בקיצור צמצום ומיעוט כמות, אבל הם כוללים את ה"גופיות" הרחנית האמתית של התורה. פרשת מתן תורה, פרשת "יתרו", קטנה היא בכמות¹² אבל

כוללת את יסודות ישראל ואורייתא. כך גם לקראת סוף ההליכה במדבר, כשאנו מתקרבים הביתה למחוז חפצנו, למקום הנורמלי שלנו כמוכן הכלל-ישראלי והממלכתי — אנו נפגשים בפרשה קטנה המבררת ענין ישראל ואורייתא, פרשת "נצבים". בחירת עם ישראל ובחירת ארץ-ישראל — ענין אחד. "כי בחר ד' בציון, אזה למושב לו"¹³. "כי יעקב בחר לו יה, ישראל לסגלתו"¹⁴. בארץ-ישראל מתגלה כלל-ישראל בכל שלמותו. "ומי כעמך ישראל, גוי אחד בארץ"¹⁵.

3. "כל ישראל חברים"¹

ביחוד, בירושלים הנקראת "עיר שְׁחֵבְרָה לה יחדו"¹⁶, שעושה את כל ישראל חברים¹⁷. בעם ישראל קיימים אנשים שאינם כל-כך משוכללים בדקדקנות של פרטי מצוות, כגון בתרומות ומעשרות ודיני טומאה, בהם יש הרבה דקדוקים, והם מכונים עמי הארץ¹⁸. מסכת מיוחדת, מסכת דמאי, מבררת דין פירות הבאים מאנשים אלה שאינם כל-כך מדקדקים. כמוכן, כולם שייכים לכלל-ישראל והתורה¹⁹, ועם-כל-זה קיימים חילוקים ומדרגות בין האריסטוקרטיה הקדושתית העליונה של אנשי תורה לבין אנשים שהם פחות שלמים, על-כן יש מקום לבידוד הלכה ביחס להלכות תרומות ומעשרות והלכות טומאה וטהרה. אבל פלא הפלאים הוא, שכל החילוקים האלה קיימים רק עד שמגיעים לבית-המקדש.

לבית-המקדש יש שני תפקידים שהם אחד, כפי שמסביר הרמב"ם²⁰. מחד גיסא הוא המשך של תורה ומתוך-כך מקום עבודת הקרבנות, ומאידך גיטא הוא כולל כל כלל-ישראל, הוא מקום מרכזי בו כל ישראל כולם מתקבצים יחד שלוש פעמים בשנה. לכן ירושלים נקראת "ירושלם הבנויה כעיר שְׁחֵבְרָה לה יחדו"¹⁶. בירושלים "כל ישראל חברים"¹⁷, כמוכן של דברי חברות. היא עושה כולם חברים ואין יותר עמי הארץ. כאמור, יש מדרגות בישראל, אבל המרכזיות הענקית של ירושלים, כוללת כל קדושת ישראל וכל סגולת ישראל, ועושה את כולם "חברים"²¹. אותו יהודי שאתמול היה נחשב עם הארץ, מגיע לדרגת חבר בשלוש הרגלים¹⁸, מכוחה של ירושלים, וכוחו של בית-המקדש, שיאה של ירושלים²², המקיף את כל ישראל מראש עד סוף.

4. "אתם נצבים היום פֶּלֶחֶם"¹

וכן הוא בפרשתנו: "אתם נצבים היום פֶּלֶחֶם לפני ד' אלהיכם"²³. כשאתם כולכם יחד, אז אתם נצבים כולכם לפני ד' אלהיכם. בעצם מציאות זו קיימת "מראשית השנה ועד אחרית שנה"²⁴. אולם כאן מתגלה הפלא השמימי של קדושת עם ישראל אחד "עם זו יצרתי לי, תהלתי יספרו"²⁵. כשאתם נצבים יחד, כולכם "לפני ד' אלהיכם" — כולכם חברים. כולכם — "ראשיכם שביטכם וקניכם" עד "הטב עצין"²⁶ — גוף אחד, אורגניזם אחד, חיוניות אחת.

5. אהבת ישראל²⁷

יש סיפור על אהבת ישראל של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב. הוא פגש בחור שאכל שוקולד בתשעה באב. לימד עליו זכות ואמר לו: "מן הסתם שכחת שהיום תשעה באב". השיבו בחשור: "לא, אני יודע שהיום תשעה באב". — "אז אולי אתה אוכל מפני שאתה חולה?" — "לא, אני אוכל כי אני אוהב שוקולד!". נענה רבי לוי יצחק: "נכון שהוא חוטא, אולם הוא אינו משקר, הוא דובר אמת!"²⁸.

6. נצח ישראל¹

"נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם"²⁹. כי "לא איש אל ויכזב, ובן אדם ויתנחם"³⁰. יש אלמנט אלוהי נצחי שמימי שקיים במהלך הדורות. הדורות מתגלגלים ומתבלבלים, ואומות-העולם עוברות מן העולם, — כדברי היושלים על הפסוק "ולא אמרו העברים ברכת ד' אליכם"³¹ "אלו אומות העולם שהן עוברין מן העולם"³² — ולעומתן אנו עם נצחי³³, ורבנו-של-עולם "זוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה"³⁴. "יעקב אבינו לא מת... מה זרעו בחיים, אף הוא בחיים"³⁵.

7. "ביטוח לאומי"³⁶

כלל-ישראל מצד כלליותו ועצם נשמתו הוא קדוש וטהור. יש סגולה אלוהית, אמת מוחלטת וקבועה, המקיפה את כל מי ששייך לכלל-ישראל. אמנם ממצב זה של "ביטוח לאומי" כלל-ישראלי, יכול האדם לבוא להפקרות ומתירנות, ויקנות ותאוה, ההורסות את חיי היחיד והצבור. "והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשדרות"³⁷ לבי אלך, למען ספות הרהר את הצמאה"³⁸. על כך באה אזהרה חמורה על אחריותו האישית³⁹: "לא יאבה ד' סלח לו"⁴⁰, והוא יתן על כך דין-וחשבון. וככל שנזכר בגבורה של תורה, יותר נזכה לגישה האמתית לעצמנו.